

УДК 43

Н.Денисюк

(Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя)

ДОКУМЕНТАЛІСТИКА В СУЧАСНОМУ ЛІТЕРАТУРНОМУ ДИСКУРСІ

Передова позиція документалістики в сучасному літературному дискурсі викликає неприхований інтерес читачів і літературознавців. По-перше, кінець століття і кінець тисячоліття вимагають підведення певних підсумків. Наприкінці тисячоліття інтерес до спогадів лише посилюється. Це характерно для всіх цивілізованих країн. Але для України існує ще один важливий чинник: розпад Союзу та крах комуністичного режиму, проголошення незалежності. Спогади про минулу складну добу, про видатних особистостей того часу цікавлять багатьох. По-друге, література тоталітарних часів з її зовнішньою правдоподібністю вже сприймається по-іншому, а правдивих творів ще обмаль. Тому кожна нова спроба максимально наблизитись до життєвої правди викликає підвищене зацікавлення. І це цілком природно після такої тривалої фальсифікації історії.

Інтерес до документалістики пояснюється також необхідністю неупередженого аналізу нашого історичного минулого. Крім того, масове захоплення документально-художньою літературою викликане палким інтересом до людини як осередку всіх моральних, соціальних, економічних проблем епохи. Підвищений інтерес до особистості – характерна риса соціально-філософської думки в переломні епохи розвитку світової історії.

Вітчизняні й зарубіжні науковці одноставно визнають безперечний взаємозв'язок документалістики і літератури взагалі, причому non fiction і звичайна художня література (bell lettre) не є діаметрально-протилежними течіями в річищі літератури. Суть концепції зводиться до того, що документальна проза не є альтернативою літературного процесу, а становить невід'ємну специфічну його частину. Документальні і власне художні твори не можна ні протиставляти один одному, ні ототожнювати їх, ігноруючи тим самим природу цих явищ. Естетичні принципи документалізму в літературі визначаються однаковою мірою поза художньою реальністю й розвитком усього попереднього процесу. Усім, чого досягла документальна література, вона зобов'язана літературі в цілому, що забезпечує її жанровими формами, вчить їх видозмінювати, ламати при необхідності, руйнувати існуючі штампи і стереотипи.

Попри велику кількість досліджень у цій галузі, у сучасному літературознавстві саме визначення “документальної літератури” й досі не є одноставним. “Коротка літературна енциклопедія” більше заплутує, ніж пояснює: “Документальна література відноситься до науково-художньої, документальної й науково-популярної”. А науково-художня виникла на стику художньої, документальної й науково-популярної. Тобто на стику сама з собою. В “Українській літературній енциклопедії” документалістикою названо “твори художньо-публіцистичних, науково-художніх і художньо-документальних жанрів, в основу яких покладено документальні матеріали, подані повністю або частково чи відтворені у вигляді вільного викладу”. Дослідник сучасної української документалістики О.Галич визначає документалістику як літературу, що базується на реальних історичних документах і фактах та охоплює три найважливіші напрямки: мемуаристику, художню біографію та художню публіцистику. Кожна з цих галузей має широку жанрову систему.